

Onder d'n Kroezeboom

Jaargang 38, nr. 2 (juni 2021)

Van de voorzitter

Beste mensen,

De bloesemperiode en de start van de groei en bloei in het voorjaar vind ik persoonlijk de mooiste periode van het jaar. Vorig jaar rondom deze datum besteedden we op deze plaats al aandacht aan het corona virus. Wij wisten toen nog niet dat de pandemie de hele wereld zou treffen, en zoveel langdurig zieken en meer dan een miljoen dodelijke slachtoffers zou eisen. We dachten dat het tijdelijk zou zijn.

We weten nu dat het nog lang niet over is. Grootste verandering met toen is dat er nu medicatie ontwikkeld is in diverse landen, en dat ieder land massaal aan het vaccineren is geslagen. Ook weten we dat er veel commotie omtrent dit virus is, van complotdenkers tot heel serieuze opvattingen, en dat de media ons dagelijks overspoelen met informatie en discussies. Wij zijn lang in een beperkte lockdown geweest, en afgelopen week zijn de regels enigszins versoepeld.

Op maandag 26 april jl. hebben wij een bestuursvergadering gehad via het beeldscherm, een nieuwe ervaring voor de meesten van ons. Er was een vacature, sinds juni vorig jaar, voor de functie van secretaris. Na een aantal korte

telefonische gesprekken is de heer Henk Meulenveld bereid gevonden deze functie gedeeltelijk te willen vervullen. Hij is geen onbekende binnen de Historische Vereniging Old Reurle, hij is ook coördinator van de archeologische werkgroep en een welkome aanvulling in het bestuur.

Onze archiefruimte blijft tot nader bericht nog gesloten voor de inloop woensdagen, en ook voor de werkzaamheden daar door vrijwilligers. De tentoonstellingsruimte bij Cactus Oase is ook nog steeds gesloten tot nader bericht.

Het bestuur heeft besloten in verband met de verplichting van een jaarvergadering, om deze op 13 oktober a.s. te houden. In de periode daarna hopen we ook de thema-avonden weer op te kunnen starten, als de coronaregels dit toelaten. Het definitieve besluit zal door het bestuur in september of eerder worden genomen. Wij wensen U allen een prachtige zomer toe en blijf gezond.

Namens het bestuur,

Geert klein Bluemink
voorzitter

Nieuws van het bestuur

Dat de corona-perikelen ook een behoorlijke impact op onze vereniging hebben moge duidelijk zijn. Het is inmiddels alweer een mooi tijdje geleden dat we elkaar hebben gezien en gesproken tijdens onze maandelijkse thema-avonden.

Zoals het er nu naar uitziet zal het nog even duren voor we deze avonden weer kunnen organiseren. De komende vakantieperiode speelt daar ook nog in mee.

Als bestuur hebben we daarom het volgende besluit genomen. Gezien het feit dat de leden geen gebruik hebben kunnen maken van de thema-avonden hebben we besloten om dit jaar geen contributie te gaan heffen.

Bij de leden die De Kroezeboom per post krijgen toegezonden zullen we wel de bijdrage in de verzendkosten gaan incasseren. We denken dat u daarvoor begrip zult hebben.

We hopen met ons besluit een klein pleistertje te hebben geplakt op het gemis van de avonden en dat jullie onze vereniging willen blijven steunen.

Ledenadministratie

In de afgelopen periode zijn ons de volgende leden ontvallen:

dhr. W.J. Bluemers, mevr. J. Vergroesen-Koot, dhr. M.L. ter Maat, dhr. Th. H. Tackenkamp.

Van de redactie

In februari van dit jaar overleed Wim Bluemers. Wim was jarenlang een actief lid van Onder d'n Kroezeboom. Hij schreef vele artikelen over Ruurlo en haar geschiedenis en bracht Dree maal raonn uit, een bundel uit met gedichten als Kroezeboom. Ook was hij jarenlang aanwezig op Reurei en vertelde de bezoekers over de paosbaoke en andere paastradities. Daarnaast schreef Wim ook veel voor de dialectkring Achterhook en Liemers. Niet alleen verhalen, maar ook gedichten, zoals het gedicht Kroezeboom. Hiervoor werd hij geëerd met een boom aan het Schrieverspad. Met Wim verliezen we een enthousiaste Reurlse verteller met een schat aan herinneringen.

Kroezeboom

Luu-boom bu'j
en völle leu passeern
ow, op euren lesten
gang...
Weineg was ter
wat ow deern,
al dee eeuwen lang.
Achtstammegen eike,
i-j but etekend deur
de joorn da'j stonn
an de rand van ons
Reurlse darp.
Nog bu'j neet veloorn
as ter teminsten neet nog
meer zoeren raegen kömp
en ow, eeuwenolden stoeren
reus 't lange, lange
laeven nömp...

Kopij

De sluitingsdatum betreffende kopij voor 'Onder den Kroezeboom' nr. 3 is: 1 augustus 2021.

U kunt het verzenden naar een emailadres van de redactie, zie de colofon.

Hebt u een interessant onderwerp, laat het ons weten.

Met elkaar kunnen we er vast een interessant of lezenswaardig stukje van maken.

De oude geweren op Schuttenboer

Begin jaren tachtig van de vorige eeuw vond Johan Rossel met behulp van een metaaldetector de twee oude geweren terug die op Schutteboer uit voorzorg waren begraven toen de Duitsers ons land binnenvielen. Zwaar aangetast na meer dan veertig jaar in de bodem belandden ze bij de verzameling voorwerpen die Johan door de jaren heen had opgegraven. Totdat er via een eerdere bewoner op Schutteboer, Garrit Jan Tragter, een link kon worden gelegd met de Franse tijd. Opeens bleek er een interessant verhaal verbonden aan de geweren.

Eric van der Kuijl en Jan Oonk

Nadat Nederland in mei 1940 werd bezet door de Duitsers begon men zich op Schuttenboer steeds meer zorgen te maken over de twee oude geweren die men daar sinds mensenheugenis in huis bewaarde. Het waren weliswaar antieke exemplaren, niet meer geschikt voor de jacht of de strijd, maar voor de Duitsers was niets veilig. Vandaar dat het vader Garrit Jan Wolsink verstandig leek om de geweren maar zolang grondig te verbergen. Samen met zijn zoon Jan Willem groef hij een gat in de tuin en daarin werden de geweren begraven. De geweren bleven inderdaad uit handen van de Duitsers, maar spijtig was wel dat vader en zoon Wolsink ze na de bevrijding ook zelf niet terug konden vinden. Er werd nog wel gezocht, maar de juiste plek kon niet meer worden achterhaald. Gaandeweg verloor men ook de interesse en zo raakten de geweren zowel letterlijk als figuurlijk buiten beeld.

Metaaldetector

Het verhaal van de verloren geweren kwam weer aan de orde toen Marietje Wolsink, de dochter van Jan Willem, begin jaren zeventig verkering kreeg met Johan Rossel uit Leesten bij Zutphen. Die had veel belangstelling voor historie, en had daar in Leesten ook al een kleine verzameling opgebouwd van gevonden en opgegraven voorwerpen. Zoals vuurstenen en hoefijzers van Kozakken-paarden, die daar rond 1813 enige tijd een kampement hadden gehad in hun strijd tegen de Fransen. Maar zonder concrete aanwijzingen was het voor hem ook onbegonnen werk om bij Schuttenboer te gaan graven.

Het zou tot begin jaren tachtig duren, de geweren lagen inmiddels zo'n veertig jaar in de grond, dat Johan in contact kwam met een klant die beschikte over een metaaldetector. Samen met Marietje woonde hij sinds 1978 aan de Elzenboomweg en dreef daar een aardappelhandel. Samen met de betreffende klant ging hij op een zondagmorgen op zoek en al binnen 20 minuten waren de geweren gevonden. "Naast de groentetuin, langs de afrastering met de Bollenweide", aldus Johan. Het houtwerk was toen al grotendeels weggerot en het ijzerwerk was zwaar verroest. Zo kwamen ze in de schuur te liggen aan de Elzenboomweg, samen met de hoefijzers van de Kozakken en andere artefacten.

In het Franse leger

De vergeten geweren kwamen weer in beeld toen Johan op de website van Old Reurle het verhaal las van de Ruurlose jongens die in de tijd van Napoleon hadden gediend in het Franse leger. Daaronder ook ene Garrit Jan Tragter, die per 23 februari 1812 wordt ingedeeld bij het 88^e Cohorte (stamboeknr. 670). De veldtocht van Napoleon naar Rusland was toen al voorbij, maar waarschijnlijk heeft deze Garrit Jan nog wel deelgenomen aan het strijdgewoel in Duitsland in de loop van 1813, voordat de Fransen definitief werden verslagen in de Volkerenslag bij Leipzig (16 t/m 19 oktober 1813).

Deze Garrit Jan Tragter was geboren op 31 mei 1790 op de Pas/Tuiteman (aan het eind van de Borculoseweg bij de begraafplaats), als zoon van Berent Tragter en Maria Heurnemans. Na zijn behouden terugkeer uit het

Franse leger trouwt hij op 1 juli 1814 met Maria Ligtenbarg en het echtpaar wordt gezegend met drie dochters en drie zonen (een vierde dochtertje overlijdt in de wieg). Garrit Jan verdient dan de kost als wever. Rond 1820 wordt de Pas/Tuiteman afgebroken, waarna het gezin Tragter verhuist naar het nabij gelegen Koskamp. In 1835 echter vertrekken ze naar Schuttenboer aan de Zelhemseweg. Daar komt de link met de geweren in beeld. Had Garrit Jan misschien nog twee oude geweren bewaard uit zijn diensttijd bij het Franse leger en zijn deze meeverhuisd naar Schuttenboer?

De cirkel is rond

Schuttenboer is niet lang daarvoor, in de nacht van 4 op 5 december 1826, afgebrand. “Naar men zegt is de boerderij in brand gestoken door een boerenknecht die was afgewezen door een dochter van de toenmalige bewoner”, weet Johan daarover te vertellen. Die toenmalige bewoner was Harmen Sieverink. Schuttenboer wordt herbouwd, maar Harmen zal er niet lang plezier van hebben. Hij overlijdt in 1829, waarna zijn nabestaanden verhuizen naar de Gek aan de Batsdijk. Op Schuttenboer komt dan korte tijd een familie Jansen uit Vorden te wonen, maar in 1835 vertrekt die alweer naar Haaijenboer. Op Schuttenboer komt dan de genoemde Garrit Jan Tragter met zijn gezin. En waarschijnlijk met de oude geweren uit zijn tijd bij het Franse leger, zo is dan al snel de gedachte. Zoals hieronder zal blijken is die conclusie iets te snel getrokken. Een van de geweren dateert inderdaad uit de Franse tijd, het andere is echter iets jonger.

In 1858 trouwt dochter Maria Tragter met Marinus Bentsink uit Zelhem. Als Marinus in 1873 overlijdt hertrouwt Maria met de 26 jaar jongere Jan Willem Bouwmeester. Kinderen worden uit dit huwelijk niet meer geboren, maar als Maria in 1894 overlijdt hertrouwt Jan Willem Bouwmeester met Derksken Spijkers. Zij is in dit geval 19 jaar jonger dan Jan Willem. Uit dit huwelijk wordt in 1903 dochter Maria geboren. Deze dochter Maria Bouwmeester trouwt later met de eerdergenoemde

Garrit Jan Wolsink (van de Binneman), de man die in de oorlog de geweren zal begraven. En zo is de cirkel rond.

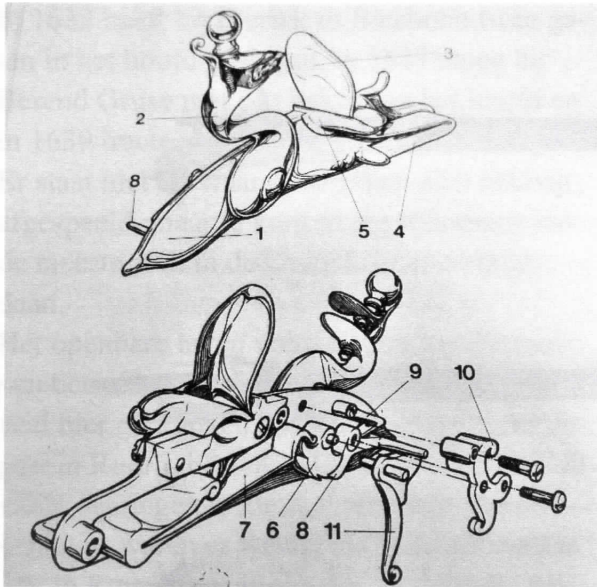
Typologie en datering

De opgegraven geweren passen typologisch en qua datering goed bij de anekdote. Het oudste geweer, waarvan alleen de metalen delen bewaard zijn gebleven na het lange verblijf in de bodem, behoort tot de laatste types met een vuursteenslot. Het jongste geweer is uitgevoerd met een percussieslot, ook wel slagslot genaamd. Tegen het midden van de 19^e eeuw werd het percussiesysteem in de militaire bewapening ingevoerd en verdwenen langzaam de vuursteensloten uit het wapenarsenaal.

Dit betekende niet dat pistolen en geweren van voor die tijd na 1850 waardeloos werden, integendeel. De meeste in gebruik zijnde pistolen en geweren met een vuursteenslot zijn tussen 1830 en 1840 omgebouwd naar percussie, dat gebruik maakt van een koperen slaghoedje. Het percussiesysteem had als grote voordeel dat het een gesloten systeem was en daardoor directe en dus zekere ontsteking gaf, terwijl men bij een vuursteenslot erg afhankelijk was van de elementen. Men moest zijn kruit letterlijk ‘droog’ houden om te kunnen vuren en bij harde wind kon het kruit in de pan worden weggeblazen zonder tot ontbranding te komen.

Vonkenregen

Het oudste bij Rossel aangetroffen geweer met het vuursteenslot is van het Franse type en dateert uit het laatste kwart van de 18^e eeuw. Dat het een militair geweer betreft is af te leiden uit de beugel voor een bajonet die aan de voorzijde van de loop is gemonteerd. Kenmerkend voor Franse sloten is de combinatie van batterij en verticaal werkende lichter. Dit wordt geïllustreerd in de volgende afbeelding.

Aan de buitenkant van de slotplaat (1) die vaak fraai gegraveerd is, bevinden zich de haan (2), de batterij (3) met de batterijveer (4) en de pan (5). Aan de binnenkant van het slot bevinden zich de tuimelaar (6), de slagveer (7), de lichter (8) met de lichterveer (9) en de tuimelaarbrug (10), die ook wel zadel of stoedel wordt genoemd.¹

De procedure om het slot in werking te stellen en te kunnen vuren is simpel. Nadat de pan gevuld is met fijn pankruit wordt de batterij gesloten. De haan staat in de veilige middenpositie. Door de haan verder naar achter te drukken staat hij in de schietstand. Door de trekker over te halen schiet de haan vervolgens naar voren en slaat de vuursteen tegen de batterij die hierdoor naar voren klapt. Deze handeling zorgt voor een vonkenregen die de kruitlading in de loop via het zogenoemde zundgat ontsteekt, waardoor de loden kogel afgevuurd wordt.

Vermoedelijk jachtgeweer

Het automatisch openen van de kruitpan is het belangrijkste kenmerk voor Franse sloten. De zekerheid dat het kruit droog bleef in de pan en de zekerheid van een ontsteking maakten het tot het meest toegepaste slot in de geweren van de late 18^e en begin 19^e eeuw, totdat

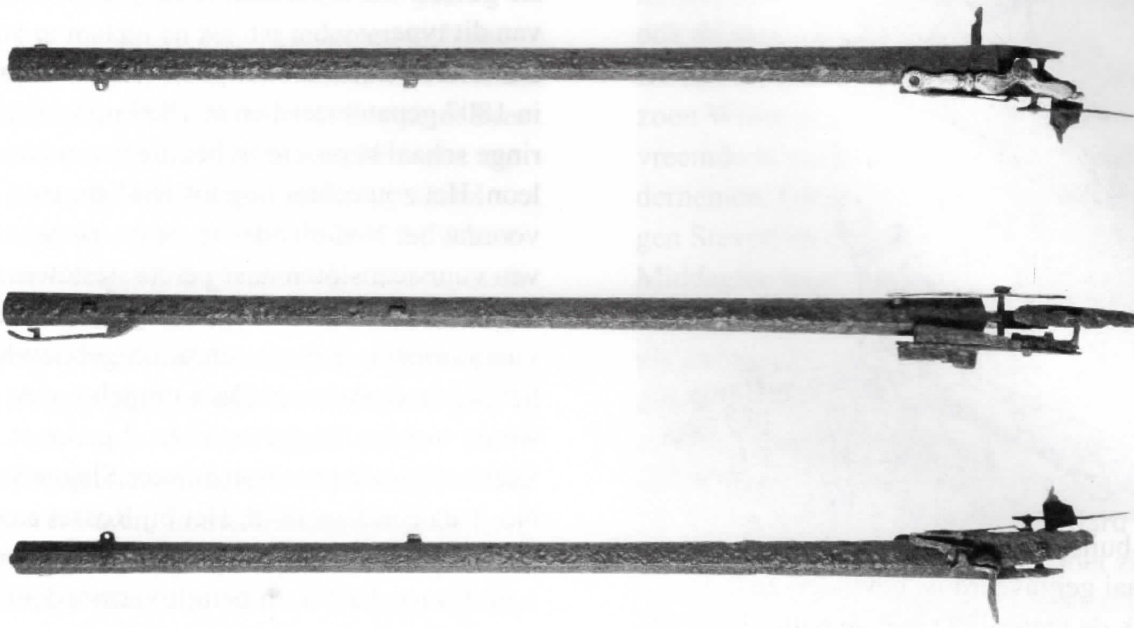
het percussieslot werd uitgevonden. Het jongste geweer dat bij Rossel is aangetroffen is van dit type.

De eerste versie van het percussieslot werd al in 1807 gepatenteerd en in 1809 op zeer geringe schaal beproefd in het leger van Napoleon. Het zou echter nog tot 1841 duren voordat het Nederlandse leger overschakelde van vuursteensloten naar percussiesloten. Ook werden toen bestaande vuurwapens met een vuursteenslot op grote schaal omgebouwd tot het percussiesysteem. Deze omgebouwde geweren werden Slaggeweer No. 2 gedoopt. Het latere originele percussiegeweer Slaggeweer No. 1 dateert van 1848. Het bij Rossel aangetroffen percussiegeweer zal dus niet ouder zijn dan rond 1841 en betreft vermoedelijk geen militair geweer, maar een jachtgeweer. Inmiddels zijn de metalen resten van beide geweren in opdracht van Old Reurle gereinigd, gerestaureerd en geconserveerd door Restaura, een op dat gebied gespecialiseerd bedrijf in Heerlen. Het bestuur van Old Reurle hoopt de geweren binnenkort aan een breder publiek te kunnen tonen. Daar hoort u ongetwijfeld meer van.

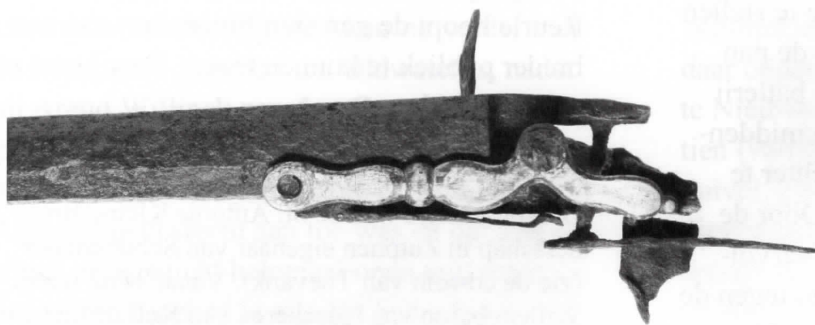
Korte historie van Schuttenboer

Oorspronkelijk was de St. Antonie Kleine Broederschap in Zutphen eigenaar van Schuttenboer (zie de cd-rom van Toevank). Vanaf 1862 wordt Willem baron van Heeckeren van Kell de nieuwe eigenaar. Het is dan volgens de gewoonte van die tijd, een zogenoemd 'lös hoes', met lemen wanden, een dak van stro of riet en met een open verbinding tussen het woongedeelte en de stallen. In 1883 wordt Schuttenboer geheel herbouwd, nu met wanden van steen en een dak waarvan de onderste helft gedekt is met pannen. De huidige voorgevel is nog dezelfde als in 1883, op de gevelsteen naast de voordeur zijn nog de initialen leesbaar van de toenmalige bewoner J.W. B. (Bouwmeester). Volgens de instructies van de baron is het nieuwe huis gebouwd met de voorgevel richting Ruurlo. Dat wil zeggen dwars op het oude huis, dat met het onderschoer naar de Zelhemsseweg lag.

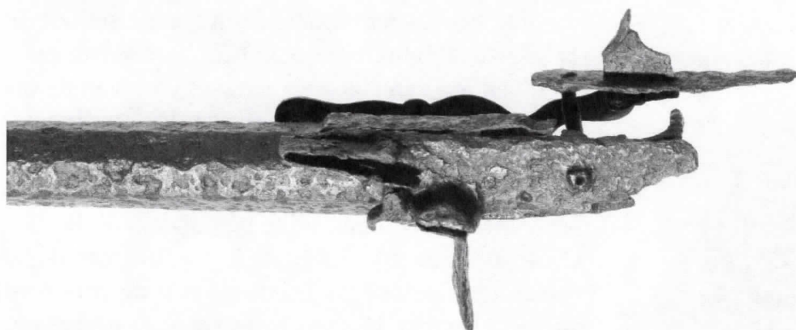
¹ Bron: R.T.W. Kempers, Antieke vuurwapens. Haarlem (1977).

Een complete musketloop, achthoekig op doorsnede. Bij de vuurmond bevindt zich op de loop een korrel van koperlegering. Bij de vuurmond bevindt zich ook een beugel. Aan de onderzijde bevinden zich overlangs een oog en een plaatje. Achteraan bevindt zich een deel van het vuurslot met een deel van de trekker. Het deel van het vuurslot met werknummer 3 hoort bij deze loop.

Detailopname van het vuurslot (3), teruggeplaatst op de loop, na behandeling.

Detailopname van de keerzijde van het vuurslot, teruggeplaatst in de loop, na behandeling.

Een zuivelfabriek in lockdown (1)

Uit het notulenboek van het bestuur der Coöp. Zuivelfabriek “De Volharding”

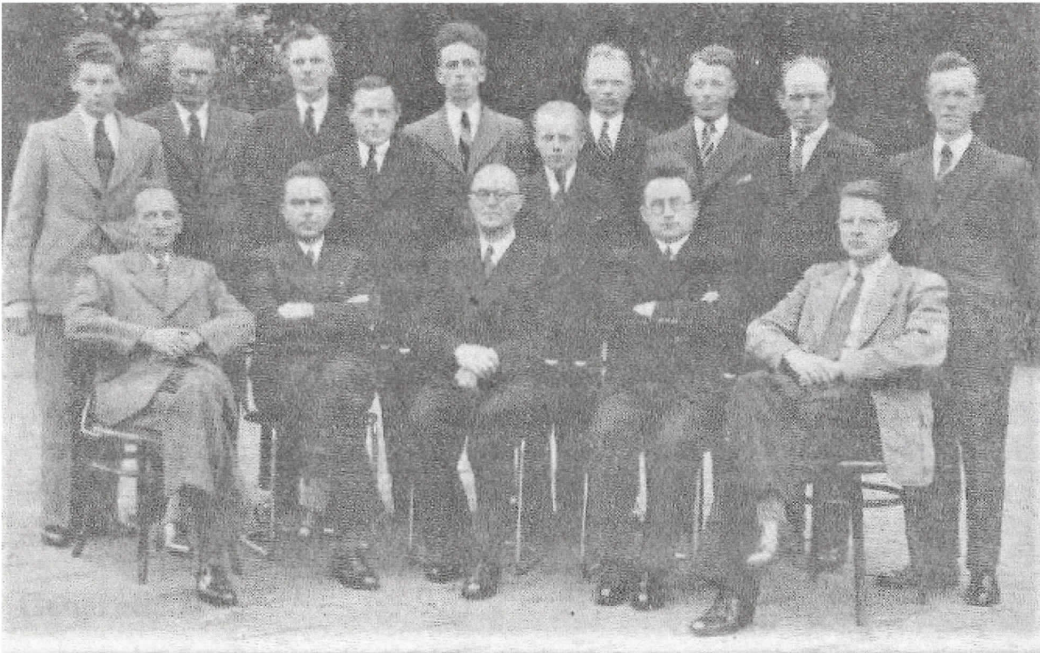
Iedereen zal ondertussen hebben gemerkt dat het lastig is om alles door te laten gaan terwijl de hele wereld stilstaat. Er worden de nodige inspanningen en vindingrijkheid gevraagd voor problemen die we ons twee jaar geleden niet eens konden voorstellen. Eind 1944 komt Nederland in een soortgelijke situatie terecht als begin september Brussel en Antwerpen worden bevrijd. Veel Nederlanders weten het zeker: nog even en dan is heel Nederland bevrijd! Er heerst een jubelstemming onder de Nederlandse bevolking en er is paniek onder Duitsers en NSB'ers: ze vluchten massaal naar het noorden en oosten van het land. De situatie wordt zo onrustig dat rijkscommissaris Seyss-Inquart op 5 september de noodtoestand afkondigt. De notulen van de bestuursvergaderingen van stoomzuivelfabriek De Volharding geven een goed beeld van de impact van deze maatregelen en onwettelijke situatie waarin de fabriek zich bevindt. De Volharding is namelijk essentieel voor de voedselvoorziening en moet van de bezetter dus gewoon melk blijven innemen en verwerken.

Rina Florijn

Dat laatste is ook de reden waarom de directeur, dhr. T.G. Elkind, tijdens de eerste bestuursvergadering in januari 1944 moet melden dat hij moeilijkheden heeft gehad met het Bedrijfschap voor Zuivel. De oorzaak zijn de vrije dagen met kerstmis en nieuwjaar. Die vielen in 1943 op twee zondagen achter elkaar en na wat overleg had de directie besloten om “zoo enigzins mogelijk de beide zondagen geen melk aan te nemen”. De fabriek wordt gedagvaard omdat op nieuwjaarsdag helemaal geen melk is ontvangen waardoor 17.000 kg melk niet meer voor normale consumptie kon worden gebruikt. In mei 1944 verklaart de directie voor de rechtbank dat de desbetreffende mededeling van het Bedrijfschap niet door haar begrepen is, anders zou zij haar maatregelen wel hebben genomen. Het loopt uiteindelijk met een sisser af en de fabriek veroordeeld tot een boete van f 100,-². Een ander agendapunt tijdens die eerste vergadering is er een die met regelmaat terugkeert: het organiseren van de melkritten. Tegenwoordig wordt de melk met grote vrachtwagens bij de boeren opgehaald maar in 1944 brengen de boeren het nog zelf naar de fabriek. Elk jaar worden deze melkritten aanbesteed onder de leden van de coöperatie. Het is een zware klus want de meeste wegen in

het buitengebied zijn nog onverhard en een volle melkbus weegt al snel 40 kilo. Toch is het een gewilde bijverdienste: in november 1943 waren er 205 inschrijvingen op 54 lijsten/ritten. De oorlog zorgt echter voor de nodige problemen – regelmatig worden paarden door de Wehrmacht ingevorderd of boeren krijgen geen nieuw paard toegewezen door het Bedrijfschap voor Zuivel in Arnhem. Melkrijders Smeitink en Sprokkereef hebben beiden zo'n verzoek ingediend bij het Bedrijfschap voor toewijzing van een paard, maar helaas moet de directeur hen meedelen dat in beide aanvragen afwijzend is beschikt. Er moet dus worden besproken hoe de melk van die twee ritten toch naar de fabriek komt. Er is al overleg geweest met de opvolger van Smeitink, Te Veldhuis. Die wil de rit wel overnemen met Eggink voor de ingeschreven som van f 2,94 per rit maar dat is 37 cent meer dan waarvoor Smeitink was aangenomen. Omdat alle andere inschrijvers op die rit ondertussen al voorzien zijn en een nieuwe aanbesteding weinig zal opleveren, wordt besloten dat de rit niet opnieuw wordt aanbesteed maar dat, zodra Smeitink meldt dat hij niet meer kan rijden, de rit voor f 2,94 aan Te Veldhuis wordt toegewezen.

² In 2020: € 1500,-

Bestuur 1943
Zittend vlnr.:
G.A. van Rheemen,
B. Brinkerink,
T.G. Elkind,
H.J.A. Wiegerinck,
J.H. Elkind.
Staannd vlnr:
W. van Kampen,
H.J. Arentsen,
H. Kamperman,
G.J. Gotink,
G. Tellinga,
E.J. Hogeponder,
D.J. Arentsen,
J.A. Welmers,
B. Holmer, en
E. Dijkman

Melkrijder Sprokkereef heeft, naast de rit in Ruurlo, ook nog een rit in Zelhem aangenomen. Voor de Ruurlose rit heeft hij wel een paard maar nu het verzoek voor een tweede paard is afgewezen zal hij de fabriek in Zelhem laten weten dat hij die rit niet kan voltooien. Op deze manier worden veel ritproblemen opgelost.

Maar verder verloopt het jaar 1944 redelijk rustig. Hoogtepunten zijn de melding dat de nieuwe Vega botervormmachine op 19 februari rechtstreeks uit Denemarken is ontvangen maar nog niet meteen kan worden gebruikt omdat de vereiste vergunning nog niet is verstrekt. Verder viert men in augustus het 25-jarig jubileum van dhr. Brinkerink als assistent-directeur van de fabriek. Deze wil er niet te veel ruchtbaarheid aan geven, het is immers oorlog. Toch kreeg hij van velen gelukwensen en een toespraak die “van grote erkentelijkheid getuigde, een stoffelijk blijk van waardering, voor de uitnemende wijze, waarop hij gedurende deze 25 jaar de belangen der fabriek had gediend.”³

Dolle dinsdag

En dan wordt op 5 september door rijkscommissaris Seyss-Inquart de noodtoestand afgekondigd. Iedereen moet zijn werk op de gewone wijze verrichten en vluchten, ook uit door strijd bedreigde gebieden, is verboden. Elke vorm van verzet tegen de bezettende macht zal met geweld worden bestraft. Höhere SS- und Polizeiführer Rauter voegt daar een verscherping van de spertijd aan toe. Tussen 20.00u en 04.00u mag men zich niet in de open lucht bevinden. Verder worden samscholingen van meer dan vijf personen verboden en kunnen deze worden beschoten door Wehrmacht, SS en politie. Ook zullen zij schieten op ieder die in de verboden tijd niet direct bij de eerste aanroep blijft staan. Doordat een dag eerder ook al het treinverkeer is stopgezet, is er per die datum geen post meer ontvangen. Ook de melk voor de grote steden wordt vanaf 5 september niet meer afgehaald.

Verder is er geen telefoonverkeer meer mogelijk waardoor er allerlei moeilijkheden ontstaan “die echter tot nu toe goed overwonnen werden”. Zo werd het melkgeld niet op tijd ontvangen en kon het dus niet op tijd worden uitbetaald. Het Bedrijfschap voor Zuivel

³ De Graafschapbode, 18 augustus 1944.

maakt bekend dat de noodtoestand op 8 september is ingegaan en het werken op zaterdagavond 9 september wordt stopgezet. Vanwege deze bijzondere omstandigheden wordt de aanbesteding van de melkritten voorlopig uitgesteld.

Oktober

In de vergadering van 30 oktober wordt duidelijk dat de levering van melk aan de grote steden van 4 september tot 21 oktober heeft stilgelegen maar nu weer regelmatig plaatsvindt. De eerste dagen bleek echter dat de zuurgraad van de af te leveren melk veel te hoog te zijn waardoor heel wat melk noodgedwongen moest worden afgekeurd. De directeur wijst erop dat zelfs in deze tijd van het jaar het nodig blijkt om de melk direct na het melken vlug af te koelen.

Een tweede en tevens zeer groot probleem is brandstof. Limburg is bevrijd waardoor de aanvoer van steenkool stil is komen te liggen en er een nijpend tekort aan steenkool ontstaat. Met het Besluit Noodorganisatie vaste Brandstoffen wordt geprobeerd om de essentiële bedrijven zo lang mogelijk draaiende te houden. Het vervoer en verbruik van vaste brandstoffen wordt verboden tenzij een plaatselijke leider c.q. districtsadviseur een vergunning heeft afgegeven. De nog beschikbare steenkool wordt gerantsoeneerd en verdeeld door de brandstoffencommissie in Winterswijk. Deze commissie laat De Volharding weten dat er 10 ton kolen kan worden opgehaald bij textielfabriek H. Willink & Co. te Winterswijk. Op 19 oktober zijn deze kolen met paard en wagen opgehaald door H. Lenselink, A. Bannink, G.J. Oldenboom en Joh. Halfman. Voorlopig is er dus weer voldoende brandstof voor de fabriek.

Verder heeft de directeur overlegd met de rentmeester van Huize Ruurlo en de burgemeester over het dennentophout in het bos voor het Rijkenbarg aan de Barchemseweg, terwijl hij ook al een flinke partij takkenbossen heeft gekocht van baron van Heeckeren waarmee hij op 3 oktober is beginnen te sto-

ken. Bovendien heeft een proef met het stoken van stro uitgewezen dat hiermee, wanneer het stro goed droog is, heel goed stoom te stoken is. Volgens het bestuur is er bij heel veel leden nog heel wat stro van het vorig jaar aanwezig dat goed voor dit doel dienen kan. Men vreest dat door het verplicht werken voor de Duitse Wehrmacht het vervoer van het stro naar de fabriek voor veel leden nogal bezwaar zal opleveren. Het bestuur besluit daarom de prijs van het stro te bepalen op *f* 15,- per 1000 kg franco fabriek.

Er is ook een tekort aan zwavelzuur waardoor het niet meer mogelijk is het vetgehalteonderzoek van de melk iedere twee weken te doen. Er zal moeten worden volstaan met een onderzoek eens in de vier weken waarbij dan ook het melkgeld eens per vier weken zal worden uitbetaald.

De aanbesteding van de melkritten voor 1945 wordt wederom uitgesteld.

November

Het hele probleem van de aanbesteding van de melkritten wordt uiteindelijk vrij eenvoudig en pragmatisch opgelost. Op 23 november wordt het melkgeld uitbetaald. Tegelijkertijd zal er een circulaire worden verstuurd waarin de leden worden verzocht om op te geven hoeveel koeien zij het komende jaar zullen houden, wie er in 1945 voor spoelwater in aanmerking wil komen en wie voor de aanbesteding van de melkritten een inschrijfformulier wil ontvangen. Een paar dagen later, op 28 november, wordt dan een gecombineerde vergadering met de commissarissen gehouden waar verder over de aanbesteding van de melkritten zal worden beslist.

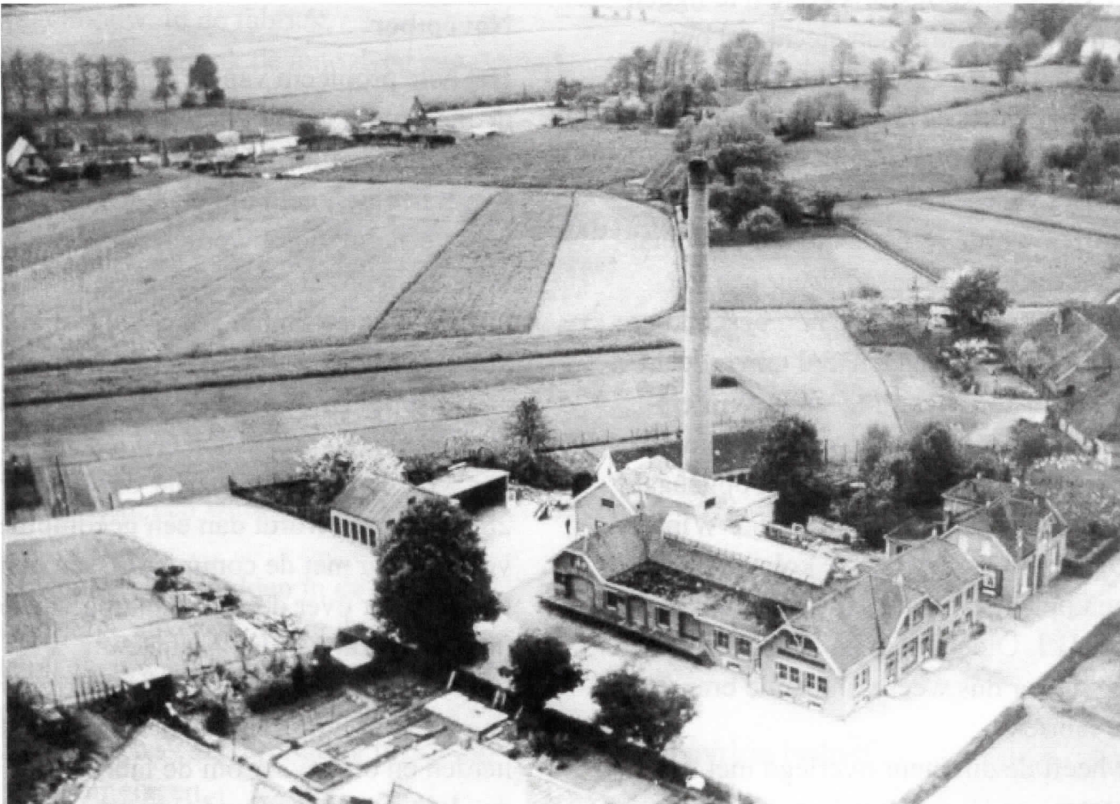
De directeur heeft een verzoek gekregen van comité voor hulp aan vluchtelingen uit Pannerden en omgeving om de fabriek pap te mogen koken en brandhout te zagen. Pannerden en omgeving liggen op dat moment zwaar onder vuur. De Slag om Arnhem is in volle gang en Pannerden ligt aan de enige vrije doorgang van Arnhem naar Duitsland. Reden voor de Duitse generaal Harmel om het hoofdkwartier van de 10e SS Pantserdivisie in september te

verhuizen van Huize Ruurlo naar Pannerden en van daaruit de gevechten in de Over-Betuwe te gaan leiden. Pannerden (en later ook Millingen) wordt geëvacueerd en de vluchtelingen trekken lopend, op gammele fietsen of met paard en wagen in de richting van de Achterhoek.⁴

Het fabrieksbestuur besluit het verzoek in te willigen en zoveel mogelijk medewerking te verlenen. Eventuele kosten worden hierbij niet in rekening gebracht. Een week later, tijdens de gecombineerde vergadering met commissarissen, wordt besloten om niet alleen voor de Pannerdense vluchtelingen gratis pap te koken maar voor alle doortrekkende vluchtelingen.

December

Uiteindelijk wordt op 7 december duidelijk dat er 152 inschrijvingen zijn op 48 melkritten. De ritten zijn toegewezen aan de laagste of voor de fabriek voordeligste inschrijver. Desondanks is de totale inschrijvingsom per dag omhooggegaan: van f 109,99 in 1944 naar f 125,42 in 1945. Tevens blijkt dat mond- en klauwzeer zich van een oorlog niets aantrekt. De ziekte is bij verschillende bedrijven vastgesteld en men besluit om voorlopig (mits het aantal gevallen niet te veel uitgebreid), de melk van deze bedrijven niet te verwerken.

Luchtfoto van De Volharding (1937)

⁴ Millingen op drift (<https://mijngelderland.nl/inhoud/verhalen/millingen-op-drift>)

Het leven in Ruurlo 100 jaar geleden (10)

We zijn inmiddels aanbeland in het tweede kwartaal van 1921. We komen in deze periode in de Ruurlosche Courant veel berichten tegen over de plannen voor de bouw van een nieuw postkantoor. Dat ging niet zonder slag of stoot. Voor- en tegenstanders bestookten elkaar op een felle manier met ingezonden brieven in de krant. Om een indruk te krijgen zullen we hier enkele stukjes uit die brieven weergeven. Wellicht is het zinvol nog eens een apart artikel aan de hele kwestie van het postkantoor te wijden. Verder deze keer enkele berichten op het gebied van onderwijs en ontwikkeling, de blijkbaar ontbrekende discipline binnen het Ruurlose voetbalteam, een advertentie, en de ongelukken en overtredingen die dit kwartaal gemeld worden.

Herman Meerbeek

Het postkantoor

Voor een goed begrip zal ik eerst even kort aangeven wat er voorafging aan de hieronder vermelde citaten uit ingezonden brieven. Door 120 inwoners van Ruurlo werd een verzoek aan de koningin ondertekend, waarin gevraagd werd om in te grijpen bij de voorgenomen bouw van een postkantoor in Ruurlo. Op 15 maart volgt er een reactie van dhr. Z. in de krant. Hij stelt dat bij de ondertekening misbruik is gemaakt van ‘de lichtgelovigheid van eenvoudige zielen’. De mensen zijn bang gemaakt met het valse argument dat de bouw van het postkantoor zou leiden tot belastingverhoging. Op 25 maart komt er een reactie op dhr. Z. van iemand die zich dhr. ‘Ypsilon’ noemt. Hij vindt de brief van Z. niet zakelijk en verstandig. De mensen die getekend hebben zijn gewoon tevreden met het huidige hulpkantoor. Ze vinden de bouw van een groot postkantoor geldverspilling. Volgens ‘Ypsilon’ zijn het alleen enkele ‘grote heren’ die zo nodig dit postkantoor willen. Er zijn in Ruurlo geen tien inwoners te vinden die een dergelijk kantoor nodig hebben. Nu volgen enkele citaten uit volgende ingezonden brieven. Eerst komt er op 1 april weer een reactie van dhr. Z. op de brief van dhr. ‘Ypsilon’.

1 april “Er zou voor mij heelemaal geen reden zijn om nog eens te schrijven, als ‘Ypsilon’ niet twee dingen zoo deerlijk verwarde. De vraag, of er te Ruurlo een postkantoor noodig is en de waarde van het motief dat

door het bouwen van een postkantoor de belasting weer zou stijgen. [...] Alleen wees ik op het m.i. onware argument, dat de belastingen alweer zouden toenemen. Dat is de kern van mijn betoog. En dit betoog noemt ‘Ypsilon’ niet zakelijk en verstandig. Hij tracht die bewering waarde te geven, door een heele rij vragen te stellen, waar mijn stukje niets mee te maken heeft. [...] ‘Y.’ zegt dan: Is dat postkantoor noodig? Let wel: noodig voor den dienst en noodig voor het publiek? [...] De vraag is, of het zoo noodig is, dat zoo’n uitgaaf er door gewettigd wordt. Ja, waarde ‘Y.’, ’t zal wel onmogelijk zijn en blijven, op al deze vragen volmondig ‘ja’ te zeggen. Dat konden onze grootvaders ook niet, toen er sprake kwam van den eersten harden weg in Ruurlo. Ze hadden ’t immers altijd met modderwegen gedaan en er zich goed bij bevonden. Ook niet, toen ’t eerste spoor door onze gemeente zou komen. Ze liepen in die dagen op klompen naar Zutphen. [...] Was het wel noodig, zeer noodig – let wel! – eischte het de gang van zaken bepaald, stellig, zeker en onbetwist, dat Ruurlo een school, een dorpsvereniging, een boterfabriek, een boerenleenbank en elektriciteit kreeg? We hebben ’t er immers eeuwenlang zonder gedaan. [...] Zoo’n redeneering veroordeelt zich zelf. Ik behoef zeker niet te wijzen op de mij in de pen geschoven bewering, ‘dat we ons van de kosten niemendal behoeven aan te trekken’. Daarvan is in mijn stukje niets te vinden. ’t Is wel wat minnetjes, om met zulk

een valsch citaat voor den dag te durven komen. De menschen hebben lezen geleerd, waarde 'Y'! Evenzeer had Y. beter gedaan, over Luxe Post te zwijgen. In 't bekende stukje over Ruurlo, dat zoowat heel Nederland doorreist, worden wij belachelijk gemaakt met onze vermeende onbeschaafde manieren. We zouden naar 't station loopen, om een telefoniste met hooge hakken onder de laarsjes te zien uitstappen. We staan in stomme verbazing om haar heen te staren, of haar beenen ook breken. En 's avonds doen we de 'steltlooper' weer uitgeleide naar 't station. In één woord, we gedragen ons als negers, indianen, hottentotten. Gelukkig dat het niet een vreemdeling is, die ons en onze jeugd zooveel barbaarsheid verwijt, maar dat die gekke manieren alleen maar bestaan in de verbeelding van een Ruurloër, die uit zijn hum schijnt te zijn."

8 april Weer een ingezonden brief van dhr. 'Ypsilon' als reactie op de brief van dhr. Z.: "Het heeft heel wat voeten in de aarde als men met den heer Z. een postkantoor moet bouwen. Dan moet er eerst heel wat overhoop worden gehaald en heel wat vragen moeten beantwoord. Bijvoorbeeld: of de ingezetenen van Ruurlo allemaal geboren kaffers en hottentotten zijn, of dat ze van meer beschaafde volksstammen afkomstig zijn. Of de menschen, die in oude tijden de kosten spandeerden voor het aanleggen van harde wegen of spoorwegen, dat óók zoo maar op goed geluk af deden, of dat ze werkelijk van te voren konden berekenen, dat het geld, daaraan besteed, z'n rente wel aan gemak en voordeel op zou brengen. Maar zou ik den heer Z. mogen verzoeken, al die belangrijke vragen nu maar eens te laten rusten en ons te antwoorden op die twee vragen waarop we nog altijd antwoord wachten:

1. Waaruit blijkt dat het noodig is in Ruurlo het hulpkantoor door een postkantoor te vervangen, - noodig voor het publiek, noodig voor den dienst - zóó noodig, dat daardoor de uitgave van f 80.000 ineens

voor den bouw en verder elk jaar van de aanzienlijk hoogere ambtenaarstractementen gerechtvaardigd wordt?

2. Waar zijn de namen van tien Ruurlosche ingezetenen, die kunnen zeggen, dat zij van deze verandering zulk een voordeel in hun zaken verwachten, dat deze uitgave daardoor gebillijkt wordt?"

Het postkantoor in de beginperiode. Nu is het gebouw in gebruik als particulier zorgcentrum, met de naam 'La Fontaine' (foto: archief Old Reurle)

22 april Enkele citaten van weer een andere briefschrijver, namelijk dhr. B.: "Hoe weinig de bevolking echter zelf voor deze bouwerij voelt, blijkt wel hieruit, dat er wèl een request met 120 handteekeningen aan de Koningin is gezonden, om het kantoor niet te bouwen, maar op de dezer dagen in de plaatselijke bladen herhaaldelijk gedane oproep, om nu eens tien ingezetenen te noemen, die het noodig achten om het wel te doen, is geen enkel antwoord ingekomen. Zulk zwijgen is toch wel sprekend! De 'gemeenteraad' heeft in zijn 'advies' aan den minister gezegd, dat de opstellers van bovenbedoeld request geen genoegzame gronden hebben aangevoerd, die 'uitstel van den bouw van een post- en telegraafkantoor wettigen', maar de minister zal toch hopelijk wel inzien, dat de bewijslast bij de andere zijde berust en op zijn beurt tot den gemeenteraad zeggen: Die honderdtwintig menschen behoeven geen gronden aan te voeren, waarom ik in Ruurlo niet een postkantoor moet bouwen, maar gij, mijne heeren, moet mij, vóór ik er geld voor uitgeef, eens klaar en duidelijk vertellen, waarom ik het wèl zou moeten doen."

31 mei Uit het raadsverslag: "Van het Hoofdbestuur der Posterijen en Telegrafie is een schrijven ingekomen, waarin wordt medegedeeld, dat met genoegen is kennis genomen van het schenken van den voor den bouw van een postkantoor benodigden grond, doch dat tot leedwezen van het bestuur door omstandigheden niet kon worden voldaan aan de voorwaarde, dat 1 Juli 1921 met den bouw een aanvang moet zijn gemaakt. Verzocht wordt dezen datum te veranderen in 1 Jan. 1923, het Hoofdbestuur zal dan den meesten spoed bevorderen. De voorzitter merkt op, dat B. en W. van oordeel zijn, dat, omreden het Rijk niet aan de condities heeft voldaan, de Raad er maar van af moet zien. Men heeft 1½ jaar den tijd gehad, zoodat B. en W. er niet voor zijn, nog eens 1½ jaar te wachten. De heer Paalder merkt op, dat wanneer de Raad de schenking terugneemt, het dan de vraag zal zijn, of op dit punt het postkantoor zal komen. B. en W. hebben omtrent de plaats dan niets meer te zeggen. Hij wil het Rijk daarom nog wel eenigszins tegemoet komen. De voorzitter wil dan nog wel eenige maanden geduld hebben ofschoon de zaak nergens meer op hoeft te wachten; alles is klaar. Tenslotte wordt besloten de schenking van den grond te handhaven als voor 1 Nov. 1921 begonnen zal zijn."

17 juni "Van den directeur-generaal der posterijen en telegrafie werd bericht ontvangen, dat met den bouw van het postkantoor vóór 1 October zal worden begonnen."

Onderwijs en ontwikkeling

1 april "De vroeg invallende Paschen was oorzaak dat de lessen der teekenschool in onze gemeente reeds verleden week eindigden. De directeur der school zond ons onderstaande gegevens betreffende de resultaten van het onderwijs. Ingeschreven waren 18 leerlingen voor Vaktekenen met Ambachtsrekenen en 17 leerlingen voor Handtekenen, dus samen 35 leerlingen. Van de eerste groep behaalden drie leerlingen het diploma, n.l. J. Wentink, J. Th. Snelder en J.H.H. Aagten.

Van de 3de tot de 4de klasse werden bevorderd: J. Eggink en B. de Graaf. Van de 2de tot de 3de klasse G.J. Horstman, E.J. Korten, G. Krone-man en G.H. Scholten. Eén leerling dezer klasse verliet tusschentijds de school, terwijl ook één leerling dezer klasse niet bevorderd kon worden. Van de 1ste tot de 2de klasse werden bevorderd G.J.H. Warnshuis, G.J. Rouwenhorst, H. Ruumpol, B.H. Kamperman en J. Winkels. Eén leerling dezer klasse werd niet bevorderd. De 17 leerlingen die alleen de lessen in handteekenen volgden, werden allen tot een hoogere klasse bevorderd. Wij voegen hier nog aan toe dat de school 1 April a.s. juist 12½ jaar, in haar tegenwoordigen vorm, bestaat en met dezelfde leeraren."

1 april "Donderdag 24 maart werd de eindles der leerlingen van den Landbouwwintercursus gehouden. Aanwezig waren de heeren Van Vliet, Rijkslandbouwleeraar te Zutphen, E.C. Scholten, voorzitter der afd. Ruurlo der G.O.M. v. L., en nog eenige belangstellenden. Nadat door den onderwijzer, den heer Brouwer uit Winterswijk, aan de leerlingen vragen waren gesteld en ook de heer Van Vliet dit had gedaan, werden de diploma's uitgereikt. Van de 21 leerlingen verwierven 4 het diploma 1ste graad, 5 het diploma 2de graad, 11 het diploma 3de graad, terwijl aan 1 leerling

geen diploma kon worden uitgereikt. De heer Scholten sprak de leerlingen toe en hoopte dat zij het geleerde in hun leven in toepassing zouden brengen en tevens, dat zij zich zouden aanmelden in het café 'de Kroon', alwaar na afloop dezer eindles eene vergadering van den B.O.G. was belegd, om als lid te worden ingeschreven."

1 april "In ons dorpje Ruurlo, met hare ruim 3400 zielen, bestaan vele vereenigingen en nuttige instellingen. Een der instellingen, welke zich in de belangstelling van velen mag verheugen, is wel de Volksbibliotheek. Deze bestrijdt hare kosten door het heffen van een contributie, terwijl er ook steun wordt verleend door den Huize Ruurlo. Velen van de leden, die tevens lezer zijn, meenen dat zoodra ze niet langer wenschen te lezen, zij ook geen lid meer zijn en dus verder geen contributie behoeven te betalen. Dit is echter abus. Er zijn leden, die nooit een boek halen en toch om de goede zaak te steunen, contributie betalen."

20 mei "Door het bestuur der boterfabriek wordt alhier, te beginnen met Maandag 23 Mei een cursus in het melken geopend, waaraan 17 jongens en 13 meisjes deelnemen. De cursus bestaat uit 8 lessen welke worden gegeven door den heer A.J. Meulenveld, die

het vorig jaar daarvoor in Zutphen een diploma heeft behaald. De lessen worden gegeven op de boerderijen van ten Winkel (Kievekamp), Klein Brinke (Beckenschot), Geerligs en Seinhorst."

Discipline

31 mei "De uitslag van de voetbalmatch, gehouden te Lochem tusschen Excelsior hier uit Ruurlo en Blauw-Wit III aldaar, was 4-0 in het voordeel van Blauw-Wit. Met de rust was de stand 0-0, doch na de rust wilde de keeper van Excelsior liever in het veld spelen en de plaatsvervanger liet al spoedig een bal glijpen. Hierna verlieten 2 leden van Excelsior het veld, zoodat deze club met 9 man moest doorspelen hetgeen natuurlijk niet voordeelig werkte. Een fout van Excelsior is steeds, dat de leden onder eene match zoo vaak van plaats verwisselen. Dit werkt natuurlijk slecht en het bestuur moest meer macht bezitten om dit euvel tegen te gaan."

Overtredingen

3 mei "RECHTBANK TE ZUTPHEN. F.K., 29 j. en D.J.J. 29 j. spoorwegarbeiders te Ruurlo hebben in den nacht van 9 op 10 Jan. van dit jaar weggenomen een tam konijn, dat toebehoorde aan W. baron van Heeckeren van Kell. Beklaagden waren gezien met het konijn. Op de plaats van het misdrijf was een hoed gevonden zoals J. droeg.

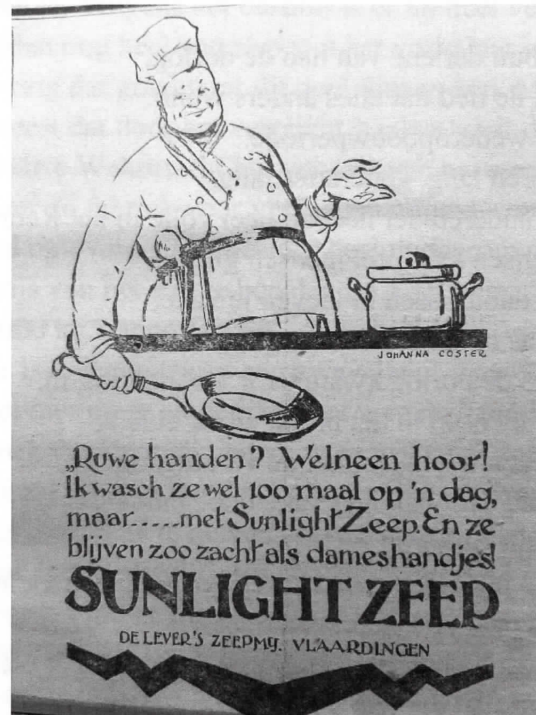

Melkexamen in Ruurlo (foto: archief Old Reurle.)

Een getuige á decharge verklaart, dat hij in den nacht van Zondag op Maandag, voorafgaande aan het huwelijk van J.- dat is dus van 9 op 10 Jan. – den geheelen nacht met K. samen is geweest. Getuige weet echter niet hoe laat dat samenzijn is begonnen; ook is hij niet geheel zeker omtrent den Zondag. Beide beklagden ontkennen. De getuigen moeten zich vergissen. De bewuste hoed is niet het eigendom van J. Het O.M. acht het bewijs geleverd en eischt 14 d. tegen ieder. De verdediger jhr. mr. C.C. de Jonge acht in elk geval de wederrechtelijke toe-eigening niet bewezen. Beklagden hebben gestroopt met een lichtbak en een opspringend dier geschoten zonder te weten of 't een tam konijn was. 's Nachts is dit niet te zien. Ten tweede acht pleiter het onmogelijk dat beklagden samen en in vereeniging diefstal gepleegd hebben. Het opnemen van dood wild is diefstal, maar dat doet men nooit samen. Eén heeft geschoten, één heeft het wild opgeraapt. Ten onrechte is dus gesteld 'samen en in vereeniging.' De plaats waar het konijn geschoten is, is niet omrasterd. Een konijn verwildert heel gauw; van een tam konijn kan dus haast niet gesproken worden. Uit de verklaringen van de getuige á decharge blijkt voldoende dat getuigen zich moeten vergist hebben. Pleiter wijst er verder op, dat de vader en de broer van J. met den getuige á decharge en K. zijn samen geweest. Hij vraagt om de zaak dus een week aan te houden om die getuigen te hooren. Het O.M. betoogt, dat beklagden zich aan diefstal schuldig maakten ook al dachten beklagden dat zij een wild konijn schoten. Het schieten en het wegnemen vormen samen twee daden, die de wederrechtelijke toeëigening vormen. Hier was dus diefstal in vereeniging wel mogelijk."

6 mei "Door de politie alhier zijn j.l. Zaterdag in het Broek twee Hongaren aangehouden, die niet in het bezit waren der noodige papieren. Naar Enschedé overgebracht zijnde bleek, dat één dezer vreemde gasten reeds in het interneringskamp te Harderwijk was opgesloten

geweest, doch daaruit was ontvlucht. Beiden zijn thans naar het interneringskamp overgebracht.

In de Ruurlosche Courant zien we niet alleen advertenties van de plaatselijke middenstand, maar ook regionale en landelijke advertenties. Ook honderd jaar geleden was het handen wassen al belangrijk!

Ongelukken

26 april "Vrijdag j.l. had de heer K. het ongeluk met zijne auto in een sloot aan den Borculoschen weg te rijden, doordat een boer met paard en kar niet genoeg uitweek om de auto te laten passeeren. Gelukkig kwamen alle inzittenden er met den schrik af. Ook de auto had weinig schade opgelopen."

31 mei "Bij het hevige onweder, dat de vorige week Woensdag boven onze gemeente woedde, sloeg de bliksem in de landbouwerswoning van Klein Selle in den Veldhoek. Een begin van brand kon gelukkig nog worden gebluscht, maar een varken werd doodgeslagen, terwijl het paard eenige tijd bewusteloos was. Het electrische net in het dorp had ook veel van het onweer te lijden. We hoorden tenminste dat hier en daar nog al zekerheidsstoppen en ook glazen waren gesprongen."

Bron

ECAL 0631 Ruurlosche Courant 1914-1941, inv. nr. 9, 2^e kwartaal 1921.

De wederopbouw.

Hermien Bannink

Ik bun der ene van nao de oorlog,
uut de tied dat alles anders wonn:
De wederopbouwperiode.
Jaoren lang, generaties lang,
veranderen der neet zo heel völle in het Reurlsebrook.
Mensen kwamm, mensen gingen.
En daor tussen in laeven ie vake,
zo as oe olders oe veurgingen.
Nao de oorlog kwam daor verandering in.
De mensen in het brook en ok elders,
kregen te maken met de veruutgang.
Waege tot dan nog vake onbegaonbaar,
wonn verhard.
Nao het eigen peerd kreeg mien va, een kleinen boer,
een paar jaor later, een tractor.
Naost de boerderieje ging e daags naor 't wark.
Wark dat der nao de oorlog voldoende was.
In de wegebouw, in de fabriek,
of in een garage, want ok de auto deed een opmars.

Zo warken mien va in de wegebouw
en mien man in een garage.
Maor beiden hadden ok 's zommers heuj, dat bewarkt mos wonn.
Nao al het handwark kwam der, gezamenlijk gekocht,
een heujshudder achter de tractor.
Wiej as vrouwleu waren aoverdag de boer.
Dus stoer op de tractor, met ons gloodnieje schuddertje een twee elements,
wonn op beide bedriefkes het heuj bewarkt.
Noe [zo bun ik noe eenmaal]
mot ik oele effen, een waorgebeurd verhaaltje vertellen.

Op een kwaojen dag, midden in de heujtied,
vlaog de brugge aover de bekke der uut.
De olde planken waren neet bestand tegen het too-enommen,
gemotoriseerd verkeer, dat aover de weg kwam.
Maor de brugge was de verbinding tussen ons en mie va en mo zin bedrief.
Dat wonn ummejagen.
En a'j haost hebt in de heujtied is dat vervelend.
Dus ik had mien bedach ik rie met de trekker,
nao de bekke, koppel daor de schudder der af.
En vervolgens schoef ik de schudder aover de twee planken, dee aover de bekke leien,
naor de aoverkante en koppel de schudder daor achter mien vaders tractor.

Zo gezegd, zo gedaon.
Mien mo mos trekken, ik drukken.
Maor wie stonden midden op de bekke,
to dee twee planken begonnen te wipwappen.

En met de planken, ok de schudder
en mien mo en ikke.
Rechts op, links neer en umgekeerd.
Noe kan ik oe wel vertellen, mien mo schreeuwen het uut.
[zee kon neet zwemmen]
En ik dachte: zo lig ons mooie nije schuddertje,
in het midden, onder in de bekke.
Het zweet brok mien uut.
Trekken schreeuwen ik.
Maor mien mo heel zich allene maor good vaste an de schudder
en schreeuwen deur.
Ho lange het 'eduurd hef, dat wet ik neet meer.
Maor ik wette wel a'j haost hebt,
jaag maor umme.

De familie De Vente deel 8

Willem Elschot

Om de lijn van de vorige artikelen over de familie De Vente weer op te pakken eerst even een overzicht van de personen die we in deel 4 t/m 7 zijn tegengekomen met daarbij nu de kinderen van Erick Arends to Vente en Elberich to Nyenhuis.

Parenteel van Alphardus Arends.

Generatie I

- I. **Alphardus Arends**, richter van Ruurlo, ovl. te **Ruurlo** op 19 jan 1621, tr. met **Beatrix (Baete) Toe Venthe**, dr. van Lubbert Toe Venthe en Catharina ter Haer, geb. te **Ruurlo** circa 1525, ovl. (ongeveer 102 jaar oud) te **Ruurlo** op 2 nov 1627.

Uit dit huwelijk:

1. **Erick Arends To Vente**, volgt II

Generatie II

- II. **Erick Arends To Vente**, tr. met **Elberich To Nyenhuis**.

Uit dit huwelijk:

1. **Lubbert Erick Arends To Vente**, geb. te **Ruurlo**, tr. met **Berentien Willems van Delden**.
2. **Catharina (Trijne)**, geb. te **Ruurlo**, tr. met **Haske Franken**.
3. **Alard**, geb. te **Ruurlo**.
4. **Willemken**, geb. te **Ruurlo**, tr. met **Barthold Willems van Orssoij**.
5. **Henderschen**, geb. te **Ruurlo**, tr. met **Berent van Munster**, geb. te **Zutphen**.

We zullen het hoofdzakelijk gaan hebben over de erfopvolger **Lubbert** over wie de meeste feiten in de archieven bewaard zijn gebleven. Aan hem heb ik in dit blad al twee artikelen gewijd: *De Gelderse pest* (zie 2009 deel 1, p. 11-13) en *Rond de dood van Lubbert to Vente* (zie 2010 deel 1, p. 6-8). Beide artikelen gaan over feiten die zich afspelen tussen de jaren 1636 en 1640, het jaar waarin Lubbert zelf aan de pest overleed op 6 februari. Na lang zoeken kwam ik ook te weten hoe oud hij ongeveer is geworden. Als hij in 1634 als getuige moet optreden, zegt hij 28 of 29 jaar oud te zijn.

Dat betekent dat hij rond 1606 geboren moet zijn en pas 34 jaar was toen hij stierf.

Van zijn jeugd is niets overgeleverd. We lezen zijn naam voor het eerst in het Doetinkhemsche protocoll⁵ dat hij op 4 november

1627 in gelag zou hebben gezeten met Berent Smidt, wonende te Lochem. Deze laatste zou een opmerking gemaakt hebben over Lubberts moeder, waarop Lubbert zo kwaad werd dat hij Berent met "toijte"⁶ op zijn hoofd heeft geslagen. Berent wordt aangeklaagd wegens zijn onbetamelijke woorden, Lubbert niet! Hoe dit afliep wordt niet vermeld.

Daarna komen we hem tegen in het Protocol van geklaarde breuken⁷ als er in Ruurlo op 18 november 1628 boetes worden opgelegd. Lubbert moet 4 daler betalen, omdat hij Evert Portener met zijn knuppel geslagen had en nog eens 5 daler, want hij had Oltwater een oliekan naar diens hoofd gesmeten. Op folio 38 staat dat hij in concubinaat zou zijn geweest met een vrouw, wat hem 8 daler kost. Of hij al deze boetes ook betaald heeft weten we niet. Zijn familie kennende maakte hij er een langlopende rechtszaak van.

⁵ ECAL 3021-22 f. 174

⁶ Kan een bierglas of -beker zijn in de vorm van een hoorn.

⁷ ECAL 3021-166 f. 33 e.v.

In 1632 heeft hij Frerick to Bieshorst twee gaten in het hoofd geslagen, in 1637 sloeg hij Berend Gruse met een beker aan het hoofd en in 1639 tracteerde hij Meijman op stokslagen. Er staat niet bij waar deze zaken zich hebben afgespeeld, maar je kunt rustig aannemen dat de meeste zich in de kroeg hebben voorgedaan.

Het openbare leven voltrok zich wat de mannen betrof hoofdzakelijk in de kroeg. Er werd veel bier gedronken, vooral in de jaren dat de pest in Ruurlo heerste. Men dacht zich met dit vocht daartegen te kunnen wapenen. Andere verzetjes waren er weinig sinds de reformatie ook in Ruurlo was ingegaan. De kroegen waren daar waarschijnlijk in handen van de roomsen of van personen die het niet zo nauw namen met de plakkat. Je leest veel over lieden die 's zondags onder de preek toch in de kroeg zaten te drinken en daarvoor boete moesten betalen.

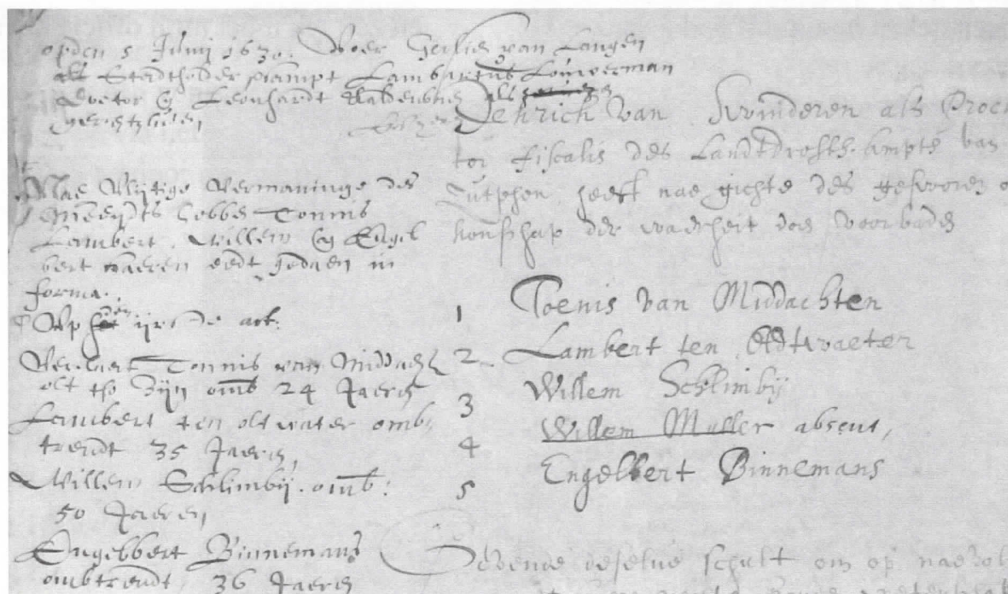
Zo mocht je ook geen feest geven als er een kind geboren was. Nou, Lubbert deed dat wel op woensdag 25 april 1632 toen zijn eerste kind was geboren, waarschijnlijk Wilhelmina. Hij schijnt toen 20 huizen te hebben betrokken bij deze gebeurtenis die ook wel kindelbier genoemd werd. Ook hiervoor werd hij beboet.

Aanvaring met de richter van Ruurlo

Op 5 juni 1630 laat Derick van Swinderen als Procurator fiscalis van het Landdrostambt van Zutphen 4 personen opdraven. Het zijn Tonnis van Middagten, ± 24 jaar, Lambert ten Oldtwater, ± 35 jaar, Willem Schlimbij, ± 50 jaar en Engelbert Binnemans, ± 36 jaar. Zij moeten voor Gerlich van Langen, als plaatsvervanger van de drost en de gerichtslieden Lambartus Louwerman, doctor, en Leonhardt Kaldenbach op straffe van meened de waarheid zeggen over een steekpartij in een kroeg te Ruurlo in 1630.

Het is niet duidelijk of ze hiervoor naar Zutphen of naar Doetinchem moesten.

De volgende zaken worden uit de ondervraging duidelijk. Op zondagmiddag 7 maart 1630⁸ zijn in de kroeg van Willem Wesselinck verschillende mensen aan het kaarten en bier drinken, waaronder de broer van Lubbert, **Alard te Vente**. Die werpt op een gegeven moment de speelkaarten met een glas bier in het haardvuur. Tonnis van Middagten, een van de medespelers, zei toen dat Alard nieuwe kaarten en bier moest gaan halen, waarop deze in woede ontstak en riep: "Ik heb de brui van u allen. Heeft iemand iets beters te zeggen, Hij komt maar hier, een voor een, al zijn het er twee of drie!"

⁸ ECAL 3021-611 Kondschappen 1624-1810

Gerrit Willinck, de richter van Ruurlo, blijkbaar ook in de kroeg, maande Alard geen drukte te maken en zei dat iedereen zich aan de regels moest houden op straffe van 10 oude schilden. Alard riep hierop dat de richter hem geen maat te stellen had en stak hem met een mes door zijn hoed. Ook schijnt hij Arend Willinck, de zoon van de richter en blijkbaar ook aanwezig, flink gestoken te hebben, zodanig dat die begeleid door o.a. Tonnis van Middagten en Lambert ten Oldwater op weg naar huis op het Cornegoor in elkaar is gezakt.

De felle reactie van Alard te Vente is familiair wel te verklaren. Immers, deze Gerrit Willinck was zoals we weten getrouwd met Anna te Vente, welke twee hard hebben gevochten om een deel van het erf en goed Te Vente in bezit te krijgen. Dat is niet gelukt, maar het richterschap van Ruurlo bekwam hij wel en dat zat de nakomelingen van Alphardus Arends to Vente natuurlijk niet lekker. Zowel Lubbert als Alard Arends to Vente zagen dat aan hun neus voorbijgaan. Maar nu verder met de steekpartij. Lambert ten Oldwater is, nadat hij Arend Willinck naar het Cornegoor had gebracht, teruggegaan naar de herberg. Daar heeft hij tegen Alard te Vente gezegd, dat Arend er heel slecht aan toe was en dat niet alleen zijn gezicht helemaal open lag, maar dat hij meer steken in zijn lijf had gehad.

Daarop is Lambert met Alard die spijt betoonde naar het Cornegoor gegaan waar ze ook de nacht doorbrachten.

De zaak is hiermee niet afgedaan. Vader en zoon Willinck willen gerechtigheid. Het vreemde is wel dat ze pas in 1631 stappen ondernemen. Op 12 april gaan zij met de getuigen Steven van Asbeck en Tonnis van Middagten naar het huis Te Vente om Alard te Vente te arresteren. Arend, Steven en Tonnis gaan naar binnen, de rechter en nog andere getuigen blijven buiten om het huis en de deuren in de gaten te houden. Binnen treffen ze Lubbert aan die met zijn volk staat te dorsen. Als Arend Willinck vraagt waar Alard is, gaat Lubbert naar de keuken en komt met zijn roer (geweer) terug waarvan hij de haan al heeft overgetrokken en richt dat op Arend met de woorden: "Hier is mijn broeder Alard." Met zijn drieën hebben ze toen Lubbert overmeesterd. Daarna is Arend boven op de balken op de deel geklommen om Alard te zoeken, maar die was daar niet. Vervolgens is richter Gerrit Willinck zelf het huis binnen gegaan en werd daar opgewacht door Allards moeder Elberich te Nieuwenhuis, Lubbert en zijn vrouw Bertien (van Delden) die schreeuwde: "Gij gelen duivel, gij komt samen aan of gij schelmen of dieven zoekt!" Daarop haalde de richter het schrijven van de heer landdrost tevoorschijn en zei: "Ik moet mijn officie doen."

Kijvende boeren van Abraham Diepraam (1622-1670).

Lubbert zou gezegd hebben dat hij de brui aan hem en zijn schrijven had en zijn vrouw Bern-tien zou een vlegel in haar hand hebben genomen om de richter te bedreigen. Toen die wegging hebben ze hem allerlei smerige woorden achterna geroepen.

In een ander archiefstuk, Fiscalia met daarin klachten van de advocaat-fiscaal over de jaren 1632-1643⁹ is nog te lezen dat Lubbert op dezelfde dag in 1631 had moeten wachtlopen, maar uit protest daartegen in de kroeg had zitten drinken met zijn kameraden. Ook lezen we daar dat de vrouw van de richter Anna te Vente zich later met het gebeuren op Te Vente heeft bemoeid en naar het huis van Lubbert is gegaan om te vragen waarom men zo tekeer is gegaan tegen de richter en hun zoon. Berntien zou toen een vlegel gepakt hebben waarmee ze Anna op hoofd en handen zou hebben geslagen.

Ik heb geen archiefstukken gevonden over hoe deze zaak is afgelopen, maar ik vermoed dat beide partijen er alles aan gedaan hebben om gerechtigheid te krijgen.

Ondertussen ging het gezinsleven op Te Vente gewoon door. Want behalve Wilhelmina bracht Berentien van Delden voor 1640 nog 3 kinderen ter wereld, zodat het gezinsplaatje er als volgt uitziet:

Lubbert Erick Arends To Vente, zn. van Erick Arends To Vente en Elberich To Nyenhuis, geb. te **Ruurlo** circa 1606, ovl. (ongeveer 34 jaar oud) te **Ruurlo** op 6 feb 1640, tr. met **Berentien Willems van Delden**.

Uit dit huwelijk:

1. **Wilhelmina te Vente**, geb. te **Ruurlo** op 25 apr 1632.
2. **Beata te Vente**, geb. te **Ruurlo** circa 1634.
3. **Erick te Vente**, geb. te **Ruurlo** kort voor 18 apr 1636, ged. te **Ruurlo** op 18 apr 1636.
4. **Adriaen te Vente**, geb. te **Ruurlo** circa 1638.

In zijn laatste levensjaren hield Lubbert zich, naast zijn bestaan als landbouwer, vooral bezig met de vele overlijdensgevallen binnen de familie en de gevolgen daarvan. Op 6 februari 1640 bezwijkt hij zelf aan de pest en laat hij een vrouw achter met 4 kleine kinderen. Nog in hetzelfde jaar hertrouwt zijn vrouw Berentien Willems van Delden op 17 augustus met Jan to Elschate, een van mijn voorvaderen, met wie ze nog vijf kinderen op de wereld zet.

Rest mij nog een opmerking te maken over Alard te Vente. Het feit dat ze hem in Ruurlo niet konden arresteren duidt erop dat hij hem gemeerd is, naar een plek buiten het Landdrostambt Zutphen. Laten we hem nu later in Deventer aantreffen. Hij zal nog een rol spelen in de opvoeding van Erick te Vente, de oudste zoon van Lubbert en Berentien. Het volgende en laatste artikel zal over deze persoon gaan die ook flink van zich heeft doen spreken in het 17^e eeuwse Ruurlo.

Veel leesplezier en tot de volgende keer.
Willem Elschot

⁹ ECAL 3021-155

De volgende bedrijven en instellingen hebben door hun financiële bijdrage het mogelijk gemaakt dat wij ons kwartaalblad "Onder d'n Kroezeboom" kunnen realiseren.

Wij zijn hen daarvoor zeer erkentelijk.

Bestuur Old Reurle

Houtzagerij Agneta

www.vaags.nl
www.vriendenvanagneta.nl

Apotheek Ruurlo

0573 - 454522
www.apotheekruurlo.nl

Harrie Arendsen Ruurlo B.V.

0573 - 452743
www.harriearendsen.nl

Avenarius Hampshire Hotel Restaurant

0573 - 451122
<https://www.hampshirehotelavenarius.com>

Albert Bakker Video

0573 - 453172
www.abvideo.nl

Bronkhorst High-Tech B.V.

0573 - 458800
www.bronkhorst.com

Cactus Oase

0573 - 451817
www.cactusoase.nl

Coop Supermarkten B.V.

0573 - 451688
www.supercoop.nl

Decorsign ICT & Internet

0573 - 454109
<http://www.decorsign.nl>

Schildersbedrijf H. Dolphijn en Zn.

0573 - 451024

Eijgenhuijsen BV

0573 - 453180
www.eijgenhuijsen.com

Ellen's Winkel van Nu

0573 - 785862
www.ellenswinkelvanu.nl

Mark Fokkink Tweewielers

0573 - 453100
www.fokkingtweewielers.nl

Goossens Tweewielers

0545 - 271392
<https://www.goossensborculo.nl>

Groot Jebbink Bloemen en Planten

0573 - 451407
<http://www.grootjebbink.com>

De Heikamp Pannenkoekboerderij

0573 - 452090
www.heikamp.nl

HL Grafisch

0573 - 454237
<http://www.hlgrafisch.nl>

Hoekman Vis

06 - 12873849

Hofstede Tweewielers

0573 - 450055
www.bth.nl

Bouwbedrijf J. Hummelink

06 - 39572478
<https://www.bouwbedrijf-jhummelink.nl>

Bloem & Dingetjes

0573 - 462944

'n Ibink Boter en Kaasboerderij

06 - 51901506
www.nibink.nl

De Keizerskroon Café-Restaurant

0573 - 451416
<https://keizerskroon-ruurlo.nl>

Klein Kranenbarg Bouwbedrijf

0573 - 451414
<http://www.betonpoeren.nl>

Supermarkt PLUS Kogelman

0573 - 453552

Kuene Keurslager

0573 - 451337

<https://kuenen.keurslager.nl>**Liestro Software bv**

0573 - 438444

<https://www.liestro.nl>**Lusanne Lingerie**

0573 - 453070

www.lusanelingerie.nl**Meek's Meubelen**

0573 - 453349

www.meeksmeubelen.nl**Martijn Nijenhuis** Verbouw, Onderhoud,

06 - 12096066

www.nijwo.nl**De Naober** Dinercafe

0573 - 451532

www.denaober.nl**Ap van Oorspronk**

0573 - 451824

Bakkerij Oude Wesselink

0573 - 451386

www.bakkerijoudewesselink.nl**Peters Bestratingen**

0573 - 452560

<https://www.petersruurlo.nl>**Print2Pack B.V. Vorden**

0573 - 551010

www.print2pack.nl**RegioBank Steentjes en****Administratie- en adviesburo Schroer**

0573 - 451485

Ribbers Bouwbedrijf

0573 - 451270

www.ribbers-bouw.nl**Ruesink Autobedrijf**

0573 - 452004

www.ruesink.nl**Schot - Ruurlo BV**

0573 - 451695

<http://www.schot-ruurlo.nl>**Smeelen Schildersbedrijf**

0573 - 451425

Spannevogel Woninginrichting

0573 - 453193

www.spannevogel.nl**Star Doolhof**

0573 - 453175

www.doolhofruurlo.nl**Sturris Ruurlo**

0573 - 491251

www.sturrisruurlo.nl**SVEN Voor Ogen**

0573 - 454629

www.svenvoorogen.nl**Swift Hairfashion**

0573 - 451552

www.swifthairfashion.nl**Tap & Van Hoff Notarissen**

0573 - 298398

<https://tapvanhoff.nl>**Teunissen Mode Ruurlo**

0573 - 451438

www.teunissenmode.nl**Thoma Post Makelaars**www.thoma.nl**Welkoop Ruurlo**

0573 - 452500

www.welkoop.nl**Wensink Landbouwmechanisatie**

0573 - 451248

www.wensink-ruurlo.nl**Wesselink Makelaars & Taxateurs**

0573 - 454027

<https://www.wesselinkmakelaars.nl>**Fysiotherapie Maatschap van Zadelhoff**

0573 - 458138

www.fysiotherapieruurlo.nl

Colofon

Voorzitter

Dhr. G. Klein Bluemink

06- 22108568

voorzitter@oldreurle.nl

Secretaris

vacant

Penningmeester

Dhr. A.J. Schepers

Stationsstraat 10
7261 AD Ruurlo

0573 - 452409

penningmeester@oldreurle.nl

Tweede voorzitter

Dhr. R.F. Siemens

Beatrixlaan 43
7261 XW Ruurlo

0573 - 452503

r.f.siemens@gmail.com

Bestuursleden

Mw. J. Schepers-Abbink

Stationsstraat 10
7261 AD Ruurlo

0573 - 452409

apschepers@ziggo.nl

Mw. I. Hummelink-Klein Brinke

Strikkersteeg 11
7261 RW Ruurlo

0573 - 453531

inahummelink@outlook.com

Dhr. H. Wezinkhof

Kapelweg 4
7251 KM Vorden

0575 - 556427

wezink@planet.nl

Organisatie jaarprogramma

Mw. J. Schepers-Abbink, mw. I. Hummelink-Klein Brinke, dhr. H. Wezinkhof

Werkgroep Archeologie

Dhr. H. Meulenveld (coördinator)

Vordenseweg 4
7244 PS Barchem

0573 - 491319

henk.meulenveld@wxs.nl

Werkgroep Landbouwwerktuigen

Dhr. D.G. Nijenhuis (coördinator)

Sophialaan 4
7261 XS Ruurlo

0573 - 452961

dikenini@outlook.com

Redactie 'Onder d'n Kroezeboom'

Dhr. H.D. Meerbeek (eindredacteur)

Irenelaan 2A
7261 BV Ruurlo

06 - 30564426

meerbeekherman@gmail.com

Mw. R. Florijn (opmaak)

Loolaan 31A
7261 HR Ruurlo

06 - 48037020

rina.florijn@gmail.com

Mw. H. Bannink (redactielid)

Lochemseweg 6
7244 AB Barchem

0573 - 461311

bbannink@kpnmail.nl

Verspreiding Kroezeboom

Mw. J. Schepers-Abbink

Contact

Historische Vereniging Old Reurle

Postbus 61
7260 AB Ruurlo

www.oldreurle.nl

info@oldreurle.nl

Bankrekening

Rabobank Noord- en Oost-Achterhoek

NL48 RABO0356 7229 96 t.n.v. Historische Vereniging Old Reurle

Archief

Openbare bibliotheek Dorpsstraat Ruurlo

Geopend: 1 oktober tot 1 mei, elke 1^e woensdagmiddag van de maand van 13.30-16.30 uur en op afspraak.

Contributie per seizoen

€ 16,- persoonlijk lid | € 25,- voor (echt)paren

Bij toezending per post € 14,50 extra voor portokosten.

Inschrijfnummer KvK: 40103401

Het kwartaalblad Onder d'n Kroezeboom is ingeschreven onder het nummer ISSN0929-919X